

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen esitys pakolaisten vastaanottosopimuksen uusimisesta

Kaupunginhallitus 06.02.2023 § 38
2292/05.11.00/2022

Valmistelija: maahanmuuttokoordinaattori Terhikki Mäkelä ja kaupunkikehitysjohtaja Samu Mattila, etunimi.sukunimi(at)raisio.fi

Selostus asiasta

Varsinais-Suomen ELY-keskus esittää pakolaisten vastaanottosopimuksen uusimista alkuvuonna 2023 niin, että sopimuksen sisältö vastaa 1.1.2023 voimaan tulevan kotoutumislain sisältöä. Uusi laki on vahvistettu presidentin esittelyssä 25.11.2022 ja keskeiset muutokset koskevat hyvinvointialueiden tehtäviä, kunnille maksettavia korvauksia ja tiedonsaamista.

Tilapäistä suojelua saavien siirtyminen pakolaisten vastaanoton piiriin 1.3.2023 alkaen

Laki kotoutumisen edistämisestä muuttuu 1.3.2023 alkaen myös niin, että kotikunnan ja tilapäistä suojelua saavat ukrainalaiset siirtyvät pakolaisten vastaanoton piiriin ja kunnat voivat saada pakolaisten vastaanoton laskennallisia korvauksia. Uusittavassa vastaanottosopimuksessa ei soviteta kuntakohtaisia määriä tilapäistä suojelua saavien osalta. Hallitun pakolaisten kuntiin ohjaamisen ja vastuun jakamisen lähtökohtana on ukrainalaisperheiden jääminen nykyisiin asuinkuntiin myös kotikunnan saamisen jälkeen.

Raision kaupunki järjestää ja koordinoi kotoutumista edistäviä palveluita ja toimenpiteitä pakolaisille. Valtio korvaa pakolaisista aiheutuneita kustannuksia kolmen ensimmäisen vuoden ajalta, kiintiöpakolaisten kohdalla neljän ensimmäisen vuoden ajalta. Näiden laskennallisten korvausten lisäksi valtio korvaa kunnille ja hyvinvointialueille myös mm. tulkki- ja erityiskustannuksia ja erityiskustannuksia. Kotoutumislain mukaisia korvauksia voidaan maksaa 1.3.2023 alkaen myös niistä tilapäistä suojelua saaneista, jolle on rekisteröity kotikunta väestötietojärjestelmään.

Taustaa

Maahanmuuttajat Raisiossa

Turun seutu on pääkaupunkiseudun ja Tampereen ohella vetovoimainen alue mm. hyvien koulutus- ja työmahdollisuuksien ansiosta. Raisiossa vieraskielisiä asuu yhteensä 2434 henkilöä (2021), mikä on vajaa 10 % väestöstä. Suurimmat kieliryhmät ovat venäjä, albania, bosnia ja viro. Uusin maahanmuuttajaryhmä, joka ei vielä ole em. tilastoissa mukana, ovat tilapäistä suojelua saaneet Ukrainan sotaa paenneet. Heitä asuu Raisiossa tällä hetkellä yli 400 henkeä.

Raisiolle tunnusomaista on suhteellisen iso osuus Balkanilta 1990-luvulla paenneita, joista moni on jo toisen polven maahanmuuttajia. Uudempia pakolaistaustaisia ryhmiä ovat mm. Lähi-idästä ja Somaliasta paenneet sekä viimeisimpinä ukrainalaiset. Keskeisiä Raisioon muuton syitä ovat myös työ- ja perhesyyt. Erityisesti telakan läheisyys on ollut keskeinen syy Raisioon kohdistuvassa työperäisessä muuttoliikkeessä.

Kiintiöpakolaisjärjestelmä

Kiintiöpakolaisjärjestelmän tarkoitus on siirtää turvaan kolmansiin maihin pakolaisia, jotka eivät voi jatkuvien konfliktien, sotien ja vainon vuoksi palata kotimaahansa ja jotka elävät vaikeissa, jopa hengenvaarallisissa oloissa yleensä lähtömaansa lähialueilla. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR tunnistaa kiintiöpaikkaa tarvitsevat pakolaiset ja ohjaa heidät sijoitettaviksi edellyttäen, että he täyttävät kansainvälisen suojelun kelpoisuusvaatimukset.

Alle prosentti pakolaisista ympäri maailmaa uudelleensijoitetaan vuosittain. Uusille kiintiöpaikoille on edelleen jatkuva tarve. Tulijoiden suojelun tarve ja muut oleskelun edellytykset selvitetään jo lähtömaassa. Ohjelman avulla pakolainen voidaan turvallisesti ja hallitusti siirtää kolmanteen maahan ilman, että henkilöt joutuvat turvautumaan salakuljettajiin ja vaarantamaan henkensä ja terveytensä pakomatalla. Kiintiöpakolaisohjelma tarjoaa myös vastaanottavalle maalle ja yksittäiselle kunnalle ja hyvinvointialueelle ennakoitavuutta ja suunnitelmallisuutta vastaanottoon.

Tänä vuonna Suomen pakolaiskiintiö on 1050 henkeä. Kiintiössä on syyrialaisia, afganistanilaisia, kongolaisia ja Libyasta evakuoituja. Näistä 40 henkilöä osoitetaan Varsinais-Suomeen.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet pakolaiset

Kiintiöpakolaisten ohessa toinen kuntapaikkoja tarvitseva ryhmä ovat ilman huoltajaa maahan saapuneet lapset. SPR:n Turun vastaanottokeskuksessa on ryhmäkoti ja tukiasuntoja näille alaikäisille turvapaikanhakijoille. Kun lapsi tai nuori on saanut myönteisen oleskeluluvan, hänet osoitetaan kuntapaikalle. Alle 17-vuotiaat sijoitetaan perheryhmäkoteihin ja 17 vuotta täyttäneet tuettuun asumiseen.

Raision kaupungilla on pitkäaikainen kokemus täysi-ikäisyyttä lähestyvien nuorten vastaanotosta. Nuoret on asutettu normaaleihin vuokra-asuntoihin ja heidän tuekseen on myönnetty sosiaalihuoltolain nojalla omaohjaajapalvelu Erityishuoltojärjestöjen Liitto Ehjä ry:ltä. Nuoret rinnastetaan jälkihuoltoon, jolloin he voivat tarvittaessa saada tukea 25 ikävuoteen asti.

Koska sijoitettavat nuoret ovat ennen oleskeluluvan saamista asuneet ja käyneet koulua Turussa, on tärkeää, että näille nuorille voidaan osoittaa kuntapaikkoja Turun seudulta. Näin nuorten arki, opiskelu ja elämänpiiri voivat jatkua samaan malliin myös kuntaan siirtymisen jälkeen ilman, että nuoret joutuvat lähtemään muualle Suomeen ja sopeutumaan jälleen uuteen ympäristöön.

Raisiossa nuorten vastaanotossa tehty kehittämistyö kuten Ehjä ry:n omaohjaajamalli ja nuorten avoin toiminta tarjoavat jatkossakin hyvät edellytykset ilman huoltajaa tulleiden nuorten kotoutumiselle. Nuorten vastaanotossa keskeistä on kunnan, Varhan sekä palveluntuottaja Ehjä ry:n välinen tiivis yhteistyö ja vastuunjako.

Raision osallistuminen pakolaisvastaanottoon yhdessä Turun lähikuntien kanssa

Onnistuneet vastaanotto- ja kotoutumispalvelut edellyttävät Turun seudun kuntien yhteistyötä ja yhteistä vastuunkantoa. ELY-keskus esittää, että Turun kehyskaupungit, Raisio, Kaarina, Lieto ja Naantali, sopivat sijoitettavien pakolaisten määrän samalle tasolle, noin kymmeneen pakolaiseen vuodessa. Kunta sopii tarkemmin vuosittain ELY-keskuksen kanssa kuntaan sijoitettavien henkilöiden määrän ja muut järjestelyt.

Vastaanotossa keskeistä on myös tiivis yhteistyö hyvinvointialueen kanssa sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämiseksi.

Kuntapaikkajärjestelmä on tarkoitettu turvaamaan kiintiöpakolaisten ja muiden haavoittuvien ryhmien kuten ilman huoltajaa olevien lasten onnistunut ja hallittu vastaanotto. Raisio on viimeksi vastaanottanut kuntapaikoille pakolaisia vuonna 2017, neljä alaikäistä ilman huoltajaa tullutta nuorta, kunnes viime vuonna kaupunginhallitus päätti viiden kiintiöpakolaisen vastaanottamisesta. Näiden henkilöiden vastaanotto toteutuu käytännössä tämän vuoden alkupuolella.

Lukumäärällisesti moninkertaisesti suurempi ryhmä ovat Raisioon jo asettautuneet yli 420 tilapäistä suojelua saanutta ukrainalaista (tilanne lokakuussa 2022). Tilapäistä suojelua saaneet voivat hakea kotikuntaoikeutta maaliskuusta 2023 alkaen, kun yksi vuosi tilapäistä suojelua on tullut täyteen. Kuten muidenkin pakolaisten, myös ukrainalaisten kotoutumista edistäviin palveluihin kunta sekä hyvinvointialue voivat jatkossa saada kotoutumislain mukaisia korvauksia.

Pakolaiskorvausten maksamisen edellytyksenä on ELY:n kanssa tehtävä, tässä esitetty sopimus sekä kunnan laatima kotouttamisohjelma. Viimeksi mainittua valmisteltiin laajapohjaisesti vuoden 2022 aikana. Ohjelma viimeistellään ja tuodaan päätöksentekoon kevään 2023 aikana.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Eero Vainio
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää hyväksyä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) esittämän sopimuksen, jonka nojalla Raision kaupunki varautuu vastaanottomaan vuosittain noin 10 pakolaista kuntapaikoille (kiintiöpakolaisia ja ilman huoltajaa olevia lapsia).
Päätös	<p>Jonni Moislahti ehdotti Mika Koiviston kannattamana, että kaupunginhallitus päättää esittää Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY) sopimusta, jonka nojalla Raision kaupunki varautuu vastaanottomaan vuosittain 1-5 pakolaista kuntapaikoille (kiintiöpakolaisia ja ilman huoltajaa olevia lapsia), mutta kuitenkin niin, että</p> <ol style="list-style-type: none">1) itsenäisesti muuttaneet ja perheen yhdistämiset lasketaan mukaan kiintiöön, ja2) tarjottavat asunnot osoitetaan Raision Vuokra-asunnot Oy:n vapaista asunnoista. <p>Puheenjohtaja totesi, että keskustelun aikana on tehty pohjaehdotuksesta poikkeava kannatettu ehdotus. Puheenjohtaja esitti äänestysjärjestykseksi, että kaupunginjohtajan ehdotusta kannattavat äänestävät jaa ja Moislahden ehdotusta kannattavat äänestävät ei. Äänestysesitys hyväksyttiin. Suoritettussa nimenhuutoäänestyksessä annettiin 5 jaa-ääntä (Jarmo Rosama, Annika Ollila, Niina Äikäs, Kristiina Engström, Emma Lindqvist) ja 5 ei-ääntä (Jari Salonen, Jonni Moislahti, Tanja Parkko, Mika Koivisto, Mikko Kangasoja). Puheenjohtaja totesi, että tasatilanteessa puheenjohtajan ääni ratkaisee ja Moislahden ehdotus on tullut kaupunginhallituksen päätökseksi.</p>